

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

לחי העומד מאליו

(ט"ו א') איתמר, לחי העומד מאליו (שלא הוקבע שם לשם תיקון מבוי, דלא הזמינוהו לכך) -

אביי אמר: הוי לחי.

רבא אמר: לא הוי לחי.

(ומבאר) היכא דלא סמכינן עליה מאתמול (שהיה שם לחי אחר, ונפל בשבת), כולי עלמא לא פליגי דלא הוי לחי. כי פליגי היכא דסמכינן עליה מאתמול; אביי אמר הוי לחי, דהא סמכינן עליה מאתמול. רבא אמר לא הוי לחי, כיון דמעיקרא לאו אדעתיה דהכי עבידי, לא הוי לחי.

קא סלקא דעתך, כי היכי דפליגי בלחי, פליגי נמי במחיצה. ושקיל וטרי, (ומסיק) אלא במחיצות כולי עלמא לא פליגי דהויא מחיצה; כי פליגי בלחי - אביי לטעמיה דאמר לחי משום מחיצה, ומחיצה העשויה מאליה הויא מחיצה. ורבא לטעמיה דאמר לחי משום היכר; אי עבידא בידים הויא היכר, ואי לא, לא הוי היכר.

שיטות הראשונים

לחי העומד מאליו: דעת רי"ף, רש"י, רמב"ם, אור זרוע ורא"ש, שהלכה כאביי דהוי לחי¹. ורבינו תם פסק כרבא². והשו"ע³ פסק כרוב הראשונים.

היכא דלא סמכינן עליה מאתמול, כולי עלמא לא פליגי דלא הוי לחי: רש"י פירש שהיה שם לחי אחר ונפל בשבת. ומשמע, שאם אין לחי אחר אזי אין צריך לסמוך עליו בפירוש. וכן פסקו רשב"א, רי"ד ואור זרוע. וכן פסק הרמ"א⁴.

מחיצה העשויה מאליה: כתב הרא"ש שעל אף שלחי העומד מאליו הוי לחי רק כשסמכו עליו מאתמול, במחיצה נחשבת מחיצה אפילו כשלא סמכו עליה מאתמול. ודעת רבינו ירוחם שדין המחיצה כלח⁵. והשו"ע⁶ פסק כרא"ש.

1. וזהו הלמ"ד של יע"ל קג"ם - לחי העומד מאליו.
2. ומפרש שהלמ"ד (של יע"ל קג"ם) הוא ימי לידה שאינם עולים לה לספירת ז' נקיים לאביי. ראה נדה ל"ז א'.
3. או"ח ססג,יא. מקורות - רי"ף (ד א בדפיו). רמב"ם (הל' שבת יז,ט; יז,כב). אור זרוע (הל' עירובין, סי' קכא). רא"ש (נדה פרק ד', סו"ס"א). רבינו תם (עירובין ה' ב', תוד"ה פחות. ובעיקר ראה קידושין נ"ב א', ונדה ל"ז א' תוד"ה אביי).
4. או"ח ססג,יא. וכן מבואר בב"י. מקורות - רש"י (ד"ה היכא). רשב"א (עבוה"ק בית נתיבות שער א,ח). אור זרוע (הל' עירובין, סי' קכא; הו"ד בהגהות אשר"י). הגהות אשר"י (ס' כ', ד"ה כגון). ולפי דברי הראשונים הללו, פשוט שמחיצה שלא סמכו עליה מערב שבת נחשבת מחיצה, אלא אם כן היתה מחיצה אחרת ונפלה, ועיין לקמן.
5. וזה לשונו: לחי העומד מאליו, כלומר שלא נעשה מתחלה לשם לחי, מותר. ודוקא שיסמכו עליו מערב שבת, אבל לא סמכו מערב שבת, כגון שנפל לחיו בשבת, אינו נותר בלחי העומד מאליו. וכל שכן במחיצה העומדת מאליה, כלומר שלא נעשית מתחלה לכך, כך פשוט בערובין. ויש מי שכתב דבמחיצה אפילו לא סמכינן עליו מערב שבת דהוי מחיצה, וכן כתב הרא"ש.
6. או"ח ססב,ג. השו"ע נקט כלשון הרי"ף, וביארו המשנ"ב (ס"ק טז, על סמך דברי הב"י), כביאור הרא"ש. מקורות - רא"ש (סי' כ', וב"י בביאור דבריו). רבינו ירוחם (תולדות אדם וחווה, נתיב יב חלק יז).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שסג)

יא. אִפְלוּ לֹא עָשְׂאוּ לְשֵׁם לָחִי, אֶלֶּא שֶׁנִּזְדַּמְּנוּ לוֹ שֵׁם מֵאֵלָיו, כְּשֶׁר; וּבִלְבַד שֶׁיִסְמְכוּ עָלָיו מֵעֶרֶב שַׁבָּת, אֲבָל לֹא סְמְכוּ עָלָיו מֵעֶרֶב שַׁבָּת כְּגוֹן שֶׁהָיָה שֵׁם לָחִי אַחֵר וְנִפְלַ בְּשַׁבָּת, וּבָאִים עֲכָשׂוּ לְסַמְךָ עַל זֶה, לֹא.
(אֲבָל לֹא הָיָה שֵׁם לָחִי אַחֵר מֵעֶרֶב שַׁבָּת, כְּאֵלוֹ סְמְכוּ עָלָיו דְּמִי) (בית יוסף בשם רש"י והגהות אשרי והמגיד פט"ז).

(או"ח, הלכות שבת, סימן שסב)

ג. מְחַצֵּה הָעוֹמֶדֶת מֵאֵלֶּיהָ דְּהִינּוּ שְׁלֵא נַעֲשִׂית לְשֵׁם מְחַצֵּה, כְּשֶׁרָה...

ממה עושים הלחי

(ט"ו א') **משנה:** (1) בכל עושין לחיין, אפילו בדבר שיש בו רוח חיים. (2) ורבי מאיר: אוסר.

(המשך משנה: (1) ומטמא משום גולל (אם עשאו כיסוי לקבר, מטמא לעולם באוהל כמת עצמו, ואפילו ניטל משם). (2) ורבי מאיר: מטהר (וטעמא דרבי מאיר מפרש במסכת סוכה בכולהו, משום דקסבר כל מחיצה העומדת ברוח חיים, אינה מחיצה⁸).

(המשך משנה: (4) וכותבין עליו גיטי נשים. (2) ורבי יוסי הגלילי: פוסל (כזה גט).

שיטות הראשונים

לחי שאינו עומד ברוח: כתב בהגהות אשרי, לחי או מחיצה דאי נשיב ביה זיקא לא מצי קאי, לא חשיב לחי⁹. וכן פסק השו"ע¹⁰.

מחיצה מדבר שיש בו רוח חיים: פסקו הפוסקים כתנא קמא, שבכל עושים לחיים, אפילו בדבר שיש בו רוח חיים. וכן פסק השו"ע¹¹.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שסג)

ג. מְבוּי שֵׁיט לֹא ג' מְחַצוֹת וּפְרוֹץ בְּצַד רְבִיעִי, הַתִּירוּ בְּלָחִי... וּמִכָּל דָּבָר שֶׁיַּעֲשֶׂה כְּשֶׁר, אִפְלוּ מִבְּעַלֵּי חַיִּים, וּבִלְבַד שֶׁיִקְשְׁרֵנוּ שֵׁם בְּחֻבֵּלִים לְכַתְּלֵי הַמְּבוּי בִּיְתֵדוֹת שֶׁיּוֹצְאִים מִן הַכְּתָלִים בְּעֵנָן שְׂאִינוּ יָכוֹל לְרַבֵּץ, כְּדִי שְׁלֵא יִתְמַעֵט גְּבָהוּ מִי' טְפָחִים (ואִפְלוּ קֶשֶׁר שֵׁם אָדָם נִמְי הוּי לָחִי) (אור זרוע).
ה. לָחִי דְאִי נְשִׁיב בִּיה זִיקָא לֹא מְצִי קְאִי, לֹא חָשִׁיב לָחִי.

7. אע"פ שבדרך כלל דבר שיש בו רוח חיים אינו מקבל טומאה. דתניא בפרק בהמה המקשה (חולין ע"ב א') "וכל אשר יגע על פני השדה" (במדבר, חוקת, יט, טז), לרבות גולל ודופק. ע"פ רש"י.
8. דעיקר עמידתה, דבר שאין בו ממש הוא. רש"י (בסוכה כ"ד א').
9. וכתב הב"י, ופשוט הוא, מדאמרינן בפרק הישן (סוכה כ"ד א') כל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה אינה מחיצה, ומשמע דהוא הדין ללחי.
10. או"ח שסגה. מקורות - הגהות אשרי (פ"ק, ס' ט).
11. או"ח שסגג. מקורות - רמב"ם (הל' שבת יז, יב). רשב"א (עבוה"ק א, ו).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

מחיצות עם פרצות ודין פרוץ כעומד

(ט"ו ב') **משנה:** שיירא שחנתה בבקעה והקיפוח כלי בהמה (כגון אוכפים וכיו"ב), מטלטלים בתוכה. ובלבד שיהא גדר (זה) גבוה עשרה טפחים, ולא יהו פרצות יתירות על הבניין¹².

כל פירצה שהיא כעשר אמות מותרת (אם עומד מרובה על הפרוץ), מפני שהיא כפתח. יתר מכאן, אסור¹³.

איתמר, פרוץ כעומד -

רב פפא אמר: מותר.

רב הונא בריה דרב יהושע אמר: אסור.

(ומבאר) רב פפא אמר מותר, הכי אגמריה רחמנא למשה (כדאמר לעיל, ד' א', מחיצות והלכותיהן הלכה למשה מסיני), לא תפרוץ רובה.

רב הונא בריה דרב יהושע אמר: אסור, הכי אגמריה רחמנא למשה, גזור רובא.

(ט"ז ב') (ושקיל וטרי, ומסיק) הילכתא כוותיה דרב פפא (שפרוץ כעומד מותר).

שיטות הראשונים

הכי אגמריה רחמנא למשה גזור רובא: כתב הרשב"א דמהכא משמע דבין למר ובין למר, פרוץ מרובה על העומד כפרוץ דמי, דבר תורה. והקשה מפסי ביראות שם פרוץ מרובה על העומד, ואפילו הכי הויא מחיצה דאורייתא. ותיריך בשם **תוספות**, דכל היכא דהעמיד פסין בפאות ואיכא שם ד' מחיצות הויא מחיצה; והכא בשלא העמיד בפאות וליכא שם ד' מחיצות. **והראב"ד** פירש דמדאורייתא לגבי מחיצות אפילו פרוץ מרובה, כעומד הוא. והכא בגזרות דרבנן פליגי^{14, 15}.

פרוץ כעומד: מסקנת הסוגיא דהלכתא כרב פפא, דמותר. והקשה הרשב"א מדמסיק בחולין (כ"ט א') גבי שחיטה דלכולי עלמא מחצה על מחצה אינו כרוב. ולדברי **הראב"ד** לא תקשי, דהתם שחיטה דאורייתא ברובא תליא, ובדאורייתא אזלינן לחומרא. משא"כ פרוץ מרובה על העומד, דמחיצות דרבנן ולקולא. ובשם **תוספות** כתב, דהתם בדבר התלוי בחיות הבהמה, הלכו בו לחומרא, להצריך רוב ממש.

12. שסך כל הפרצות לא יהא מרובה מבניין הגדר שעשו מהכלים. ואפילו הן פרצות קטנות פחותות מעשר.

13. פירצה אחת יותר מעשר אמות אוסרת כל ההיקף, אפילו כולו עומד. רש"י.

14. והא דאמרינן הכי אגמריה רחמנא למשה, לפי שכל הגזרות שעתידין חכמים לגזור נתגלו לו למשה בסיני, משום הכי הלכה נקראת, דגזרינן על שם הלכה. וכן דעת המאורות, שכתב וכל פרוץ מרובה על העומד, גבי שבת, אינו אסור אלא מדרבנן וכו', ומאי דאמרינן גבי שמעתא דפרוץ כעומד, הכי אגמריה רחמנא למשה לא תפרוץ רובא, דאלמא מדאורייתא מתסר, תרגמה אכלאים ואסוכה. אבל בשבת לא מתסר מדאורייתא, לפי שאינו דומה לדגלי מדבר. והביא הראב"ד ראייה לדבריו, ודחאה הרשב"א. אמנם כתב שאפשר שהדבר אמת כדבריו. מקורות - ראב"ד (הו"ד ברשב"א). רשב"א (ט"ו ב', ד"ה הכי). מאורות (עירובין ה' א', ד"ה נדון). וראה עוד בהרחבה, להלן, ריש פרק עושין פסין, בשיטות הראשונים.

15. **ודנו האחרונים האם דנים על עומד ופרוץ בכל מחיצה, או על כלל המחיצות.** דעת המשנ"ב (שסב, ח, ס"ק מה) שאף שבשאר המחיצות עומד מרובה, אם באחת מהן פרוץ מרובה, נחשבת כמאן דליתא, ואפילו כנגד העומד נחשב כפרוץ. ודעת ערוך השולחן (שסב, סעי' כג) שדנים על כלל היקף המחיצות, עיי"ש.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

בעזרה ש"ת
ד' אלול תש"פ
מסכת: עירובין | פרק: א | דף: ט"ו

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שסב)

- ח. פרוץ מרבה על העומד, אסור אלא אם כן כל פרצה מהם פחותה מג' טפחים.
- ט. פרוץ כעומד, מתר בין בשתי בין בערב; ובלבד שלא יהא במקום אחד פרוץ יותר מעשר. אבל עד עשר אמות מתר, מפני שהיא כפפתח.